

تأملی بر اخلاق جهانی در نظام آموزش از دور

Universal Ethic in Distance Education

Marjan MasoomiFard*

Received: 19/Oct/2016 Accepted: 14/Dec/2016

مرجان معصومی فرد*

دریافت: ۱۳۹۵/۷/۲۸ پذیرش: ۱۳۹۵/۹/۲۴

Abstract

Consensus of ethics can change ethical threats to ethical growth opportunities during the third millennium in this educational system. By observing the unlimited exchange of information in distance education system in third millennium has directed the attention of teaching and training experts to ethic and ethical issues. Thus, the aim of this article is to investigate the role and place of universal ethic in distance education. In this study, the researcher has used descriptive-analytical method to gather library information including identification, study, classification, analysis and summarizing the information regarding the process of creating universal meaningful ethic in distance education. Results of this study showed that since distance education systems are active at world level, they have addressees as wide as all cultures and religions throughout the world; therefore, observing universal ethic which is a minimum universal ethic in distance education system, one will experience a safer virtual world which is based upon the golden rule of humanity for all mankind in distance education.

Keywords: distance Education, Ethic, Universal Ethic.

چکیده:

جریان باز اطلاعات در نظام آموزش از دور و آموزش مجازی سبب شده است تا در هزاره سوم، اخلاق و مسائل اخلاقی توجه متخصصان تعلیم و تربیت را به خود معطوف نماید و بر این اساس، هدف از نگارش این مقاله بررسی نقش و جایگاه اخلاق جهانی در نظام آموزش از دور است.

پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی به گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای شامل شناسایی، مطالعه، طبقه‌بندی اطلاعات، تجزیه و تحلیل آنها و جمع‌بندی اطلاعات در خصوص موضوع مورد مطالعه پرداخته شده و چگونگی ایجاد اخلاق جهانی معنادار در نظام آموزش از دور و آموزش الکترونیکی را مورد بررسی قرار می‌دهد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد با توجه به اینکه نظام‌های آموزش از دور در سطح جهانی فعالیت می‌کنند، مخاطبانی به گستردگی همه فرهنگ‌ها و ادیان در جهان دارند. لذا، قائل شدن به اخلاق جهانی که شامل اجماعی حداقلی در خصوص اخلاق است می‌تواند تهدیدهای اخلاقی در این نظام آموزشی در هزاره سوم را تبدیل به فرصت‌های رشد اخلاقی نماید، چرا که توسل به اخلاق جهانی در نظام آموزش از دور سبب تجربه جهان مجازی امن‌تر بر پایه قانون طلایی انسانیت برای همه انسان‌ها در حوزه آموزش از دور خواهد شد.

کلید واژگان: آموزش از دور، اخلاق، اخلاق جهانی.

*Assistant Professor of Payame Noor University
Email: mmf587@gmail.com

*استادیار دانشگاه پیام نور
Email: mmf587@gmail.com

مقدمه

در دنیای دیجیتال، پیشرفت‌های حاصل از فناوری اطلاعات و ارتباطات، تغییرات همه‌جانبه‌ای را در جوامع بشری از جمله نظام‌های آموزشی جهان به طور عام و نظام آموزش از دور به طور خاص ایجاد نموده‌است؛ به‌گونه‌ای که امروزه شیوه‌های ارتباط، تفکر، کار، عمل و در یک سخن، زندگی اجتماعی انسان‌ها تغییر کرده (سامپایو، ۲۰۰۸) و انسان‌های هزاره سوم پس از دستیابی به فناوری‌های مدرن ارتباطی و اطلاعاتی و حذف بسیاری از موانع و محدودیت‌های فیزیکی، به طور فزاینده‌ای به یکدیگر نزدیک شده‌اند و نوع خاصی از بودن و شدن را تجربه می‌کنند. این وضعیت جدید را غالباً با ذکر برخی ویژگی‌ها و آثار برجسته همچون کوچک‌شدن پدیدارشناختی جهان، فشردگی فزاینده زمان و فضا، پیدایش وضعیت شبکه‌ای، ادغام جوامع در جامعه‌ای جدید به گستره جهان، جریان‌یابی سریع و روزافزون تبادل اطلاعات، دانش‌ها، باورها، ایدئولوژی‌ها، ارزش‌ها، الگوها، آیین‌ها، تجربیات، سرمایه‌ها، کالاها، خدمات، خطرات و غیره تعریف کرده‌اند (هلد و مک گرو، ۱۳۸۲: ۱۰۶).

این فرایندهای چند لایه، بهم پیچیده و درهم تنیده، در نهایت به شکل‌گیری وضعیتی منجر شده‌است که از آن با عنوان «جهانی‌شدن» یاد می‌شود. جهانی‌شدن به ایجاد الگوهای ارتباطات جدید و شبکه‌های پیچیده‌ای از روابط کمک می‌کند و به دنبال راهکارهای مناسبی است تا گروه‌ها و فرهنگ‌های خاص را به یکدیگر متصل سازد (همان منبع). این در حالی است که اجتماع نوینی که از اتصال فرهنگ‌های فوق‌الذکر تشکیل می‌شود، اغلب شکننده است. چرا که این اجتماع صرفاً براساس رویه‌های مشترک بنا می‌شود و نه ارزش‌های خاص (همان منبع). لذا، تعهدمندی و مسؤولیت‌پذیری همه انسان‌ها را در جهان، طلب می‌کند.

مسئولیت‌پذیری اخلاقی و اخلاق جهانی به‌ویژه در حوزه تعلیم و تربیت به‌طور عام و در نظام‌های آموزش عالی به‌طور خاص اهمیت ویژه‌ای می‌یابد چرا که نظام‌های آموزش عالی در هزاره سوم به‌سمت الکترونیکی‌شدن و دسترسی از دور، گام برداشته‌اند و شبکه جهانی اینترنت، سیمای تعلیم و تربیت را متحول کرده‌است (دی‌جویدی، ۲۰۰۹). فناوری اطلاعات همچنین، سبب دسترسی سریع و آسان همگان به جریان آزاد اطلاعات و بروز زمینه‌های گوناگون برای رشد و گسترش فزاینده مسائل غیراخلاقی و بروز زمینه‌های گوناگون برای گسترش سوءاستفاده و اغراض سودجویانه،

جرایم رایانه‌ای و پایبند نبودن به ارزش‌های اخلاقی شده است (بلکستر، هیوز و تایت ملکم، ۱۳۸۵)، برخی از این مسائل اخلاقی عبارت‌اند از: ایجاد چالش‌هایی در مفاهیم مالکیت، حریم خصوصی، توزیع قدرت، آزادی‌های اساسی، مسؤولیت اخلاقی و غیره اشاره کرد. براین‌اساس در جهان امروز ضرورت پرداختن به آموزش رفتار اخلاقی بر مبنای تکنولوژی‌های جدید بیشتر احساس می‌شود (مور، ۱۹۸۵)، چراکه هرگونه کم‌توجهی یا بی‌اعتنایی به مباحث اخلاقی سبب از میان رفتن فرصت‌های بی‌بدیل تربیتی شده و در عصر جهانی شدن، یک تهدید جهانی محسوب می‌شود.

به‌این‌ترتیب، مهم‌ترین پرسش‌هایی که در حوزه اخلاق

در نظام آموزش از دور مطرح می‌شوند عبارت‌اند از:

۱. عمده‌ترین چالش‌های اخلاقی نظام آموزش از دور در هزاره سوم جهان کدام‌اند؟
۲. آیا ایجاد نوعی اخلاق جهانی معنادار در نظام آموزش از دور ممکن است؟
۳. ویژگی‌های اخلاق جهان‌شمول در نظام آموزش از دور کدام‌اند؟

مقاله حاضر به‌دنبال شناسایی چالش‌های اساسی اخلاقی نظام آموزش از دور؛ بررسی امکان ایجاد اخلاق جهانی و ویژگی‌های اخلاق فوق‌الذکر در این نظام آموزشی است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع نظری بوده و با روش توصیفی-تحلیلی و رویکرد کیفی انجام پذیرفته‌است. روش گردآوری اطلاعات، کتابخانه‌ای است و شامل شناسایی و مطالعه منابع علمی موجود از جمله مقالات و کتاب‌هایی که در زمینه اخلاق جهانی، نظام آموزش از دور و اخلاق جهانی در آموزش از دور نوشته شده‌اند و فیش‌برداری، طبقه‌بندی اطلاعات، تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌های گردآوری شده و پاسخ به سؤالات تحقیق می‌شود. از این‌رو، برای پاسخگویی به سؤالات ذکر شده، نخست لازم است تعریف اخلاق، اخلاق جهانی، آموزش از دور و اخلاق در آموزش از دور مورد بررسی قرار گیرد و سپس به هریک از سؤالات مطرح شده پاسخ داده شود.

تعریف اخلاق

واژه اخلاق، جمع کلمه خلق به معنای خوبی‌ها است (فرهود، ۱۳۸۶)، لذا اخلاق بخشی از فلسفه است که

شامل مطالعات طبیعت، اصل و زمینه خوبی و بدی، درستی و نادرستی، عدالت و دیگر مفاهیمی می‌شود که با این مباحث مرتبط هستند (مکواری، ۱۹۸۱: ۶۱۴).

اخلاق جهانی

در سال ۱۹۹۷، یونسکو «طرح اخلاق جهانی» را مطرح کرد که براساس آن فیلسوفان و متألهان - نمایندگان سنت‌های اخلاقی متفاوت - را گرد هم می‌آورد. چنین اخلاق جهانی در واقع بارزترین مصداق اخلاق اجتماعی است که در گستره و قلمرویی به پهنای جهان و در تعاملات میان فرهنگی زمینه طرح یافته، از این رو، مجموعه‌ای از اصول و رویه‌های مشترک مورد اتفاق ادیان، فرهنگ‌ها، شهود عام، عقلانیت جمعی و انتظارات همگانی است. به بیانی اثباتی، اخلاق جهانی و اخلاق جهانشمول، چیزی بیش از حداقلی ضروری از ارزش‌ها، معیارها و نگرش‌های پایه مشترک انسانی نیست و به بیانی دقیق‌تر، اخلاق جهانی، اجماع اساسی بر ارزش‌های الزامی، معیارهای قطعی و نگرش‌های پایه است که توسط همه ادیان برغم تمایزات جزئی‌شان تأیید شده و در حقیقت، اخلاقی است که غیر مؤمنان نیز می‌توانند در آن سهیم باشند (هانس کونگ، ۱۹۹۸: ۹۲).

آموزش از دور

نظام آموزش از دور نظامی است که کلیه عوامل و عناصر تربیتی را به نحوی سازماندهی می‌کند که یادگیرنده در زمان و مکان دلخواه، با سرعت مناسب خود، به‌طور مستقل ولی با حفظ ارتباط با سازمان آموزشی به همکاری با یک معلم یا یک گروه یادگیری می‌پردازد. بری ویلیس، معتقد است که آموزش از دور وقتی صورت می‌گیرد که یاددهنده و یادگیرنده با فاصله فیزیکی مواجه و از یکدیگر دور هستند و ارتباط آنها با استفاده از فناوریهای مختلف برقرار می‌شود (بری ویلیس، ۲۰۰۷: ۱).

اخلاق در آموزش از دور

بررسی‌ها نشان داده‌است که نظام تعلیم و تربیت در جوامع مختلف، نقشی اساسی را در رشد اخلاقی انسان‌ها به عهده دارد. هرچند که نباید نقش خانواده، دوستان و سایر

الگوهای اجتماعی را در این زمینه کم‌رنگ شمرد (تملی، سن و کار، ۲۰۱۱). از آنجاکه جریان باز اطلاعات در این نظام آموزشی، می‌تواند زمینه جرایم مختلف را ایجاد نماید، مطالعه ارزش‌های اخلاقی و اخلاق در آموزش عالی موضوعیت می‌یابد (واندرمور و همکاران، ۲۰۱۰: ۲۰۱۰؛ جانسون و برت، ۲۰۰۵: ۱۳۸۵). برای این اساس، در قرن حاضر نظام‌های تعلیم و تربیت و مؤسسات آموزشی مجازی به تدوین ضوابط و معیارهای اخلاقی (همچون اخلاق استادان، اخلاق دانشجویان، اخلاق والدین، اخلاق مدیران و مشاوران آموزشی، اخلاق فناوری و غیره) همت گمارده‌اند (کاتوزیان، ۱۳۸۶: بروکت و هیمسترا، ۲۰۰۴: دیمیری و شارما، ۲۰۰۷ و فورستر، ۲۰۱۲). از این رو، تمام دست‌اندرکاران و مراجعان نظام‌های آموزش از دور به‌منظور کاهش تهدیدها و ایجاد فرصت‌های مناسب برای فعالیت، باید همواره درخصوص اخلاقی بودن فعالیت‌های خود تأمل نمایند تا بتوانند الگوی مناسبی را به نمایش بگذارند و از این راه چالش‌های اخلاقی پیش روی نظام‌های آموزش از دور را به حداقل برسانند. در ادامه به بررسی پرسش‌های پژوهش پرداخته می‌شود:

۱. عمده‌ترین چالش‌های اخلاقی نظام آموزش

از دور در هزاره سوم جهان کدام‌اند؟

دانشجویان، اساتید و تمام شرکت‌کنندگان در نظام‌های آموزش از دور و به‌ویژه آموزش‌های مجازی، به دلیل اینکه در فضای مجازی فعالیت می‌کنند، به‌ناچار ممکن است با برخی از این چالش‌های غیراخلاقی مواجه شوند برخی از مهم‌ترین چالش‌های اخلاقی نظام آموزش از دور عبارت‌اند از:

۱) تجاوز به حریم خصوصی

تجاوز به حریم خصوصی وقتی روی می‌دهد که اطلاعات مربوط به حاضرین در فضاهای مجازی، بدون اطلاع و اختیار آنان در میان مخاطبان منتشر شود (نقه الاسلامی، ۱۳۹۰: ۸-۹).

۲) امنیت

این امر در حوزه فناوری اطلاعات، به معنی حفاظت

1. Temli, Sen & Akar
2. Vandermoere. F, Blanchemanche. S, Bieberstein. A, Marette.S & Roosen
3. Johnson & Brett

اطلاعات از دسترسی و استفاده غیرمجاز، تغییر نابع، دزدی و تخریب، محرمانگی اطلاعات، دسترسی به داده‌ها در زمان مورد نیاز، احراز هویت و غیره است (بشیر و هراتی‌نیک، ۱۳۹۰: ۳۰).

رواج‌یافته، می‌توان به ایجاد روابط در اتاق‌های گفتگوی اینترنت، اعتماد به اینترنت، پرسه‌زنی سایبری، مزاحمت‌های اینترنتی، هک کردن، انتشار انواع ویروس‌ها، کلاهبرداری، جاسوسی و تخریب رایانه‌ها، سرقت علمی و غیره اشاره کرد.

۳) حقوق مالکیت فکری و دارایی‌های معنوی

حقوق مالکیت فکری را می‌توان حقوق قانونی ناشی از فعالیت‌های فکری در زمینه‌های صنعتی، علمی، ادبی و هنری دانست. از آنجاکه در سال‌های اخیر، دسترسی به اطلاعات از کلیدهای ثروت، قدرت و موفقیت بوده‌است، از این‌رو، سرقت این دارایی معنوی در هزاره سوم به مسئله اجتماعی مهمی تبدیل شده‌است (سلیمی فر، ۱۳۸۸).

۲. آیا ایجاد اخلاق جهانی معنادار در نظام آموزش از دور ممکن است؟

با مطالعه تفاوت‌های میان ملت‌ها، فرهنگ‌ها، ادیان و نظام‌های اقتصادی-اجتماعی می‌توان دریافت که تفاوت میان انسان‌ها آنچنان برجسته و جدی است که دستیابی به توافق اخلاقی کامل و بی‌عیب و نقص را غیرممکن می‌سازد. از این‌رو، یک اجماع اخلاقی کامل، امکان تحقق نخواهد داشت، اما نکته مهم این است که دست‌نیافتن به یک توافق کامل اخلاقی به معنای آن نیست که نمی‌توان در جهان به اجماع اخلاقی حداقلی نیز دست‌یافت (کونگ، ۱۳۸۹)، چراکه به‌رحال، انسان‌ها با وجود تفاوت‌های متنوع و پیچیده ملی، فرهنگی و دینی، همگی در «انسان بودن» اشتراک دارند و از آنجاکه اخلاق به معنی خلق و خوی انسان‌ها است، بنابراین، می‌توان در اشتراکات انسانی به توافقی حداقلی دست‌یافت و آن را مبنای عمل اخلاقی انسان‌ها در نظام‌های تربیتی-اجتماعی از جمله نظام آموزش از دور قرارداد. چراکه نظام آموزش از دور دارای ویژگی‌هایی منحصربه‌فرد است و یادگیرندگان می‌توانند بر مبنای اشتراکات انسانی، رفتارهای اخلاقی شایسته‌ای داشته‌باشند و از فعالیت‌های غیراخلاقی پرهیز نمایند. در ذیل به بررسی برخی از ویژگی‌های مشترک نظام آموزش از دور و اخلاق جهانی می‌پردازیم.

۴) پالایش محتوا

این امر شامل حذف اطلاعات مغایر با ارزش‌های اخلاقی است. البته این نکته حائز اهمیت است که نحوه تعیین گستره این مؤلفه و اعمال آن در کشورهای مختلف متفاوت است (شهریاری، ۱۳۸۹). ضمن اینکه، باتوجه به سطح تجربه افراد نیز می‌توان محتوا را زیاد یا کم پالایش نمود. همچنین، فلسفه مسلط اجتماعی نیز در پالایش محتوا مؤثر خواهد بود (بشیر و هراتی‌نیک، ۱۳۹۰: ۳۰).

۵) جرائم رایانه‌ای و اینترنتی

جرم رایانه‌ای از نظر مفهومی، هرگونه استفاده غیرمجاز از یک سیستم رایانه‌ای را شامل می‌شود (فرهمند، ۱۳۸۷: ۱۳۷). از رفتارهای جدیدی که با گسترش فضای مجازی

جدول ۱. مقایسه اشتراکات نظام آموزش از دور با اخلاق جهانی (از دیدگاه نگارندگان)

ویژگی‌های مشترک نظام آموزش از دور و اخلاق جهانی	
نظام آموزش از دور	اخلاق جهانی
۱- نبود محدودیت مکانی	۱- نبود محدودیت مکانی
۲- نبود محدودیت زمانی.	۲- نبود محدودیت زمانی.
۳- عام‌گرایی (محدود نبودن تعداد مخاطبان)	۳- عام‌گرایی (محدود نبودن تعداد مخاطبان)
۴- انعطاف‌پذیری	۴- انعطاف‌پذیری
۵- استفاده از نظر متخصصان و خبرگان	۵- استفاده از نظر متخصصان و خبرگان
۶- پوشش سطوح خرد و کلان (رزنبرگ، ۱۳۸۵: ۳۷-۳۴)	۶- پوشش سطوح خرد و کلان (هولمز، ۱۳۸۵: ۳۶۱)

با توجه به جدول شماره (۱)، اشتراکات نظام آموزش از دور با اخلاق جهانی به شکل زیر قابل ترسیم است.

همانطور که در شکل (۱) مشاهده می‌شود، ویژگی‌هایی مانند نبود محدودیت زمان و مکان، عام‌گرایی، انعطاف‌پذیری، تخصص‌محور بودن و پوشش‌دهی در سطح خرد و کلان از ویژگی‌های مشترک هر دو مفهوم اخلاق جهانی و نظام آموزش از دور هستند. بنابراین، باتوجه به این اشتراکات می‌توان به مطالعه اخلاق جهانی در نظام آموزش از دور پرداخت.

۳. ویژگی‌های اخلاق جهانی شمول در نظام آموزش از دور چیست؟

هانس کونگ، پس از دو سال رایزنی با بیش از دویست دانشمند و متأله به عنوان نماینده ادیان جهان، برخی از دستورالعمل‌های اخلاقی برای رفتار انسان در سنت‌های دینی و اخلاقی بزرگ را مورد بررسی قرار داده و در سال ۱۹۹۳ در گردهمایی رهبران دینی و روحانی شیکاگو دستورالعمل اخلاقی مشترکی را براساس "قاعده طلایی انسانیت" مطرح نمود. درخصوص این پروژه باید گفت اخلاق جهانی ابتدا پروژه‌ای سیاسی و سپس اخلاقی است (کونگ، ۱۳۸۸).

این قاعده اخلاقی که رهبران مشهور ادیان بزرگ جهان آن را شخصاً امضاء نموده‌اند، نشانگر آغازی برای جهانی تلقی کردن وفاق اخلاقی است، چراکه مطالعه جهان‌بینی‌ها، ادیان و نظریات فلاسفه در جهان، نشان‌دهنده وجود مجموعه‌ای از ارزش‌های بنیادین در جهان است. در ادامه به چند مورد از این دستورالعمل‌های اخلاقی که در کتاب اخلاق جهانی هانس کونگ آمده است پرداخته خواهد شد.

– کنفوسیوس: «آنچه برای خود نمی‌پسندی، برای دیگران نیز مپسند»

– بودا: «وضعیتی که برای من خوشایند و لذتبخش نیست، برای دیگری نیز نخواهد بود. من چگونه می‌توانم وضعیتی که برای خودم خوشایند و لذتبخش نیست، بر دیگری تحمیل کنم؟»

– هندوئیسم: «هیچ کس نباید با دیگران به شیوه‌ای که خود ناپسند می‌شمرد، رفتار کند؛ این اساس اخلاق است»
– عیسی (ع): «آنچه را که دوست داری مردم برایت انجام دهند، برای آنها انجام بده»

– محمد (ص): «هیچیک از شما مؤمن نیست، مگر آنکه برای برادرش همان را بخواهد که برای خویش می‌خواهد» (هانس کونگ، ۱۳۸۹).

براین اساس، امروزه بسیاری از صاحبان اندیشه، اصل اساسی «با هر انسانی باید به‌صورت انسانی رفتار کرد» را به عنوان پایه اخلاق جهانی پذیرفته‌اند. هانس کونگ براساس این اصل، چهار دستور اخلاقی را به شرح زیر ارائه نموده‌است:
۱- «تعهدمندی به فرهنگ فاقد خشونت و حرمت نهادن به حیات همه انسان‌ها». براین اساس، در صورتی که مخاطبان نظام آموزش از دور به این اصل پایبند باشند، بسیاری از نگرانی‌هایی که درخصوص انواع خشونت و رعایت حریم خصوصی در دنیای مجازی نظام آموزش از دور وجود دارد، به تفاهات تعهدمند همه انسان‌ها در جهان منجر شده و این امر نیز به ایجاد دنیای مجازی امن‌تر منتهی خواهد شد.

۲- «تعهدمندی به فرهنگ همبستگی؛ یک رهنمود کهن: شما نباید مرتکب سرقت شوی! و به بیانی مثبت، امانت‌داری و انصاف را پاس دار!». پایبندی به این اصل در نظام آموزش از دور سبب مرتفع‌شدن چالش‌های موجود درخصوص حقوق مالکیت فکری و معنوی و حریم شخصی خواهد بود.

۳- «تعهدمندی به فرهنگ تسامح و زندگی صادقانه؛ یک رهنمود کهن: نباید دروغ بگویی! و به بیانی مثبت، صادقانه بگو و عمل کن!». براساس این اصل در نظام آموزش از دور چالش‌هایی مانند هویت، تقلب، کپی‌برداری، فریب، اغوا و غیره مرتفع می‌گردد.

۴- «تعهدمندی به فرهنگ حقوق و مشارکت برابر زنان و مردان؛ یک رهنمود کهن: شما نباید به روابط جنسی غیراخلاقی روی آورید! و به بیانی مثبت، به یکدیگر احترام گذاشته و به هم عشق بورزید!». براساس این اصل در نظام آموزش از دور چالش‌های ناشی از کج‌روی‌های اخلاقی-جنسیتی و مسائل مربوط به آن مرتفع خواهد شد.

بحث و نتیجه گیری

در هزاره سوم، به کمک رشد و فراگیر شدن فناوری اطلاعات و ارتباطات در جهان، نظام‌های تعلیم و تربیت نیز شاهد تغییراتی بنیادین بوده‌اند. به نحوی که امروزه نظام‌های آموزش از دور توانسته‌اند مخاطبانی به گستردگی مردم دنیا داشته باشند و از آنجا که مراجعان این نظام‌های آموزشی دارای تفاوت‌های اساسی فرهنگی، مذهبی، نژادی، زبانی، اخلاقی و غیره هستند؛ همچنین، از آنجا که نظام آموزش از دور از فناوری ارتباطات و جریان آزاد اطلاعات بهره می‌گیرد، با مسائل و چالش‌های اخلاقی فراوانی مانند حقوق مالکیت فکری و معنوی، حریم خصوصی، مسئولیت‌های اخلاقی و غیره مواجه خواهد بود. از این رو، دست‌اندرکاران این نظام آموزشی باید به موضوع دستیابی به اخلاق جهانی که حداقل توافق اخلاقی در جهان است توجه ویژه‌ای داشته باشند.

براین اساس، نه تنها تلفیق رویکرد اخلاق جهانی که براساس "قاعده طلایی انسانیت" فراگیر و جهانشمول است با نظام آموزش از دور-که از همین خصیصه فراگیر و جهانشمولی برخوردار است- ممکن خواهد بود؛ بلکه این نظام به دلیل تشابه با اخلاق جهانی از منظر همه‌زمانی و همه‌مکانی بودن، در صورت پابندی به اصول اخلاقی می‌تواند با تشویق مخاطبان خود به ارج نهادن انسانیت به عنوان مبنای اساسی اخلاق جهانی، بسیاری از چالش‌های پیش روی خود را مرتفع نماید. زیرا اخلاق، چیزی جز حقوق و وظایف انسان‌ها و پابندی به ارزش‌های انسانی نیست. باتوجه به گستردگی فعالیت نظام آموزش از دور در سطح

جهان و وجود ارزش‌های متعدد در این دانشگاه، به نظر می‌رسد آنچه سبب ایجاد ارزش‌های مناسب می‌شود، وجود فضای اخلاقی مشترک مناسب است تا در پرتو آن، افراد هنگام بررسی و بازسازی ارزش‌های خود، با درک مشترک از اینکه کدام ارزش‌ها مناسب‌تر است، ارزش‌های برتر را در نظام ارزشی خود و به صورت دموکراتیک بازسازی نمایند. لذا، ترویج اصول اخلاق جهانی که بر پایه ارزش‌های مشترک بنا می‌شود، می‌تواند در این زمینه راهگشا باشد.

علاوه بر این، نظام آموزش از دور و دانشگاه‌های مجازی باید به منظور انتقال ارزش‌های اخلاقی بدون جهت‌گیری خاص و در پرتو احترام و عدالت نسبت به همه انسان‌ها، اشاعه ارزش‌های اخلاقی والا را جزء سیاست‌های کلی خود قرار داده و ایجاد فضای اخلاقی مبتنی بر حمایت از حریم خصوصی (بشیر و هراتی‌نیک، ۱۳۹۰: ۲۹ و ثقه الاسلامی، ۱۳۹۰: ۸)، ایجاد امنیت (بشیر و هراتی‌نیک، ۱۳۹۰: ۳۰)، حق مالکیت فکری (بشیر و هراتی‌نیک، ۱۳۹۰: ۳۰؛ سعیدی و حاجی‌حسینی، ۱۳۹۲: ۲ و ثقه الاسلامی، ۱۳۹۰: ۴)، پالایش محتوا (بشیر و هراتی‌نیک، ۱۳۹۰: ۳۰)، عدالت اجتماعی و غیره را در دستور کار خود قرار دهد. متخصصان آموزش از دور می‌توانند با طراحی روش‌های جدیدتری مانند شبیه‌سازی فضای فیزیکی دانشگاه از طریق ویدئو کنفرانس و ایجاد تعامل همزمان و ناهمزمان در جریان آموزش، شرایط حضور افراد در موقعیتی مشترک را فراهم آورند. این امر به رشد ارزش‌ها در دانشگاه مجازی کمک می‌کند (فریتاس، ۲۰۰۸: ۶۲). از طرف دیگر، با توسعه انواع تعامل میان یاددهنده و یادگیرنده در دانشگاه‌های مجازی، اساتید به خوبی قادر به بروز شخصیت تأثیرگذار خود و انتقال ارزش‌های علمی و فرهنگی به فراگیران خواهند بود (شی و هونگ، ۲۰۰۷: ۲۳۶).

لذا، تعیین چارچوب اخلاق آموزش، سبب ایجاد کدهای اخلاق آموزش مجازی خواهد شد که در آن به اعمال و رفتار ضدخلاق به طور شفاف پرداخته شده و موجب می‌شود دست‌اندرکاران آموزشی الگوهای رفتاری مبتنی بر رعایت حقوق خود و دیگران که تکالیف و مسئولیت‌های اخلاقی را در پی خواهد داشت، سرلوحه کار خود قرار دهند و این موضوع سبب مسئولیت‌پذیری افراد در قبال اعمال خود می‌شود. این مطلب با پژوهش‌های گیرهارت^(۲۰۰۰) و کاواستازوپولوس^(۲۰۰۷) نیز همخوانی دارد.

فرهمند، مریم (۱۳۸۷). دختران و کاربرد اینترنت. فصلنامه مطالعات راهبردی زنان. شماره ۴۱. صص ۱۳۵-۱۶۵.

کانونیان، ناصر (۱۳۸۶). اخلاق و حقوق. اخلاق در علوم و فناوری. شماره ۱ و ۲.

کیانپور راد، منصور و حجازی، گلناز (۱۳۸۳). سقوط اخلاق علمی. فصلنامه علم آئیده. سال سوم، شماره ۹.

کونگ، هانس (۱۳۸۸). ساحت‌های معنوی ادیان جهان. ترجمه حسن قنبری. تهران: انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب.

کونگ، هانس (۱۳۸۹). اخلاق جهانی به مثابه بنیانی برای جامعه جهانی. ترجمه و نقد سیدحسین شرف‌الدین. معرفت اخلاقی. سال دوم، شماره ۱.

هلد، دیوید و مک‌گرو، آنتونی (۱۳۸۲). جهانی‌شدن و مخالفت آن. ترجمه مسعود کرباسیان. تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.

هولمز، رابرت‌ال (۱۳۸۵). مبانی فلسفه اخلاق. ترجمه مسعود علیا. تهران: انتشارات ققنوس.

Brockett, R. G. & Hiemstra, R. (2004). "Toward Ethical Practice". Malabar, FL: Krieger Publishing Co.

Demiray, U. & Sharma, R. C. (2007). "Ethics and Distance Education". Accessed: 2015/17/04.

Djoudi, M. (2009). "Experiences de E-learning dans les Universites Algeriennes". Conference international sur l, informatique et ses Application. CIIA09. Saida, 3-4 mai.

Forster, D. (2012). "Codes of Ethics in Australian education: towards a national perspective". Australian Journal of teacher education. Vol.37. pp: 1-17.

Freitas, S. D. (2008). "Emerging Trends in Serious Games and Virtual Worlds". Becta's report on emerging technologies for learning. Vol.3. Pp: 58-73.

Gearhart, D. (2000). "Ethics in distance education: Are distance educators and administrators following Ethical practices?" Dakota State University.

Johnson, D. & Brett, W. (2005).

باتوجه به آنچه گفته شد، سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران امر تعلیم و تربیت در نظام‌های آموزش از دور می‌توانند چالش‌های اخلاقی نظام‌های آموزش از دور در سطح کلان جهانی را با برنامه‌ای جهانی که تهدیدها را تبدیل به فرصت می‌نماید. مرتفع نمایند؛ چراکه آرمان اخلاق جهانی، رهنمون ساختن پدیده جهانی‌شدن به خانواده جهانی است. به این ترتیب، انسان‌ها با قائل بودن به اخلاق جهانی در نظام آموزش از دور جهان مجازی امن‌تری را تجربه خواهند نمود.

منابع

بشیر، حسن و هراتی‌نیک، محمدرضا (۱۳۹۰). الگوی مفهومی ارزیابی فرهنگی-اخلاقی راه‌حل‌های فناوری اطلاعات. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. سال ششم، شماره ۱.

بلکستر، لورن؛ هیوز، کریستینا؛ تایت، ملکم و استیوارت، مان (۱۳۸۵). چگونه تحقیق کنیم؟. ترجمه عیسی ابراهیم‌زاده؛ ابوالفضل فراهانی و محمدرضا سرمدی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.

ثقه‌الاسلامی، علیرضا (۱۳۹۰). بررسی ماهیت مسائل اخلاقی پژوهش در فضای مجازی. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. سال ششم، شماره ۳.

داریوش، فرهود (۱۳۸۶). مروری بر تاریخچه اخلاق همراه با گردآوری زمینه‌های گوناگون اخلاق. اخلاق در علوم و فناوری. شماره ۱ و ۲.

روزنبرگ، مارک‌جی (۱۳۸۵). یادگیری الکترونیکی. ترجمه داوود کریم‌زادگان‌مقدم. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.

سعیدی، سینا؛ حاجی‌حسینی، حجت‌اله و سعیدی، صبا (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر نقض قانون حق نشر توسط کاربران اینترنت. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. سال هشتم، شماره ۲.

سلیمی‌فر، مصطفی (۱۳۸۸). تأثیر حمایت از تأمین حقوق مالکیت فکری بر رشد اقتصادی. فصلنامه اقتصاد مقداری. شماره ۴. صص ۱۰۱-۱۲۳.

شهریاری، حمید (۱۳۸۹). اخلاق فناوری اطلاعات. قم: انتشارات دانشگاه قم.

فراستخواه، مقصود (۱۳۸۵). اخلاق علمی رمز ارتقای آموزش عالی. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. شماره ۱.

"*Moral Principles and the Life Sciences: Choices about moral matters*". Bioscience. Vol. 31. No.2. Pp: 17-23.

Kavathatzopoulos, L. (2007). "*Ethics in IT*". Uppsala University project. Available at: <http://www.it.uu.se/research/project/itethics>.

Kung, H. (1998). "*New York Oxford*". Oxford University Press. Pp: 91-113.

Moor, H. J. (1985). "*What is computer Ethics?*" The Research Center on Computing & society.

Shih, T. K. & Hung, J. C. (2007). "*Future Directions in Distance Learning and Communication Technologies*". Idea Group Publishing. Pp: 236-237.

Temli, Y. Sen, D. & Akar, H. (2011).

"*A study on Primary Classroom and Social Studies Teachers Perceptions of Moral Education and Their Development and Learning*". Educational Science: Theory and Practice. Vol.11. No.4. Pp: 61-67.

Vandermoere. F; Blanchemanche. S; Bieberstein. A; Murette, S. & Roosen, J. (2010). "*The Morality of Attitudes toward Nanotechnology: about God, Techno-Scientific Progress, and Interfering with Nature*". Journal of Nanopart Res, 12, pp 373-381.

Willis, B. (2007). "*Distance Education: A practical guide*". Englewood Cliffs. NJ: Educational Technology Publications.

<https://www.macquariedictionary.com.au>.